

**Звіт про громадське обговорення
проєкту програми єдиного фахового вступного випробування
предметного тесту з психології та соціології**

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення:

Міністерство освіти і науки України.

2. Зміст питання або назва проєкту документу, що виносилися на обговорення:

Проєкт програми єдиного фахового вступного випробування предметного тесту з психології та соціології (далі – проєкт програми ЄФВВ).

Предметний тест з психології та соціології ЄФВВ (далі – ЄФВВ) є обов'язковим компонентом Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2021 року № 1098 «Про затвердження умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році.

Метою ЄФВВ є ранжування вступників із визначенням кількісного показника для розрахунку конкурсного бала.

Проєкт програми ЄФВВ містить перелік питань з основ психології та соціології, історії і теорії психології та соціології, методів психології та соціології, прикладних аспектів психології та соціології, психологічних та соціологічних вимірів суспільства.

Громадське обговорення проводилося у формі електронних консультацій. Проєкт програми ЄФВВ було розміщено 28 грудня 2021 року на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України за посиланням: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2022/Prohramy-YEFVV/28.12.2021/Proyekt.prohr.psykholohiyi-sotsiolohiyi-2022.28.12.pdf>

Зауваження та пропозиції до проєкту програми ЄФВВ приймалися до 11 січня 2022 року на електронну адресу: mruga@mon.gov.ua

3. Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні:

Протягом встановленого для обговорення з громадськістю терміну надіслали зауваження та пропозиції адресанти:

Климанська Л.Д., професор кафедри соціології та соціальної роботи, Савка В.Є., доцент кафедри соціології та соціальної роботи (НУ «Львівська політехніка»); представники факультету психології (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна); Оверчук В.А., професор, в.о. завідувача кафедри психології, проф. Афанасьєва Н.Є., доц. Васюк К.М., доц. Кушнір Ю.В. (Донецький національний університет імені Василя Стуса); Комар Т., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки (Хмельницький національний університет); представники магістерських програм «Клінічна психологія з основами когнітивно-поведінкової терапії», «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії», спеціальність 053 Психологія (Український католицький університет); Михайльова К., д-ка соціол.

наук, професорка, проректорка з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, членкиня Правління Соціологічної асоціації України; Зверко Т., канд. соціол. наук, доц., деканка, голова ради факультету «Соціальний менеджмент», (Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»).

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення:

Пропозиції Климанської Л.Д., професора кафедри соціології та соціальної роботи, Савки В.Є. доцента кафедри соціології та соціальної роботи (НУ «Львівська політехніка»):

1. Вважаємо недоцільним поєднання в межах одного вступного іспиту на освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», а, відповідно, і в Програмі предметного тесту, двох спеціальностей «Соціологія» та «Психологія». Незважаючи на їхнє об'єднання в галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, вони все ж залишаються істотно відмінними за об'єктами та предметами пізнання, практикованими в них методами досліджень. Їх штучне поєднання в одному вступному іспиті унеможлиблює, на наш погляд, об'єктивну оцінку набутих здобувачами освіти компетентностей на рівні бакалаврату та визначення здатності вступників до освоєння цих наук на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр», зокрема оцінювання рівня розвитку специфічного для обох наук стилю мислення.

2. Пропонований до обговорення проєкт програми не передбачає оцінювання ряду важливих для соціологів знань та вмінь. Зокрема, в ньому відсутні питання, які дозволяють оцінити рівень підготовки вступників до магістратури за наступними, важливими для здобувачів освіти в галузі соціології параметрами:

- внесок в соціологічну науку засновників вітчизняної соціології та сучасних українських соціологів;

- тенденції розвитку сучасних соціологічних концепцій. Соціологічна думка другої половини ХХ – початку ХХІ ст. зупинилась в проєкті на феноменологічній соціології А. Шюца (1899-1959);

- соціальні системи та суспільство як одну з них. Наприклад, сутність суспільства, типологію суспільств, види та чинники їхньої динаміки та ін. Принагідно зауважимо що саме соціальні системи, і суспільство зокрема, прийнято вважати об'єктом дослідження в соціології;

- розрізнення кількісних та якісних методів збору емпіричної інформації та її аналізу, що особливо важливо для соціології, оскільки вона від свого зародження є емпіричною наукою;

- моделі міжетнічних взаємин, сучасні етносоціальні проблеми, зокрема проблеми формування політичної нації, що мало би бути важливим для нинішнього суспільства і не лише вітчизняного;

- типологію соціальних організацій, що важливо для розуміння їх сутності;

- культуру як соціальний феномен, її форми, чинники та механізми динаміки.

Пропозиції представників факультету психології (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна)

Методична комісія факультету психології, розглянувши Проєкт Програми ЄФВВ предметного тесту з психології та соціології, вносить пропозиції, які

просимо, за можливості, врахувати при затвердженні Програми.

1. Вилучити з пункту 3.3.4. питання, які стосуються багатовимірних методів математичної статистики «Кластерний аналіз», «Факторний аналіз», оскільки вони вивчаються у магістратурі.

2. Додати до пункту 1.2. «Основні категорії психології та соціології» теми зрозділів психології «Психічні процеси», «Психічні стани», «Загальна характеристика когнітивних та емоційно-вольових процесів», категорії, що стосуються вікового розвитку, оскільки ці теми відображають основні категорії психології.

3. Додати в програму до пункту 4.1. «Особистість у життєвому та професійному просторі» розділи, що стосуються надання психологічної допомоги, наприклад «Основні підходи та напрямки психологічного консультування і психотерапії».

Просимо, за можливості, надати зразки або приклади тестових завдань з кожного рівня (А, В, С, D).

Пропозиції Оверчук В.А., професора, в.о. завідувача кафедри психології, проф. Афанасьєвої Н.Є., доц. Васюк К.М., доц. Кушнір Ю.В. (Донецький національний університет імені Василя Стуса)

Програма ЄФВВ є такою, що потребує суттєвого доопрацювання. Наші міркування ґрунтуються на тому, що: ОП Психологія СО Бакалавр була розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія (затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565). У Стандарті вищої освіти зазначено, що об'єкт вивчення – психічні явища, їх виникнення функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, вчинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси та механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності.

Цілі навчання: формування наукових уявлень про природу психіки, про методи та результати дослідження психічних явищ; розвиток здатності до застосування психологічних знань в умовах професійної діяльності.

Саме на підставі такого розуміння об'єкта вивчення та цілей навчання була сформована ОП Психологія, яка орієнтована на інтеграцію знань з сучасної психології для забезпечення ефективності професійного становлення майбутнього фахівця. Фахова підготовка відбувається з основних базових галузей психології, а не з соціології. Протягом періоду навчання відбувається перехід від вивчення виключно базових фундаментальних дисциплін до практико-орієнтованих, що дозволяє максимально ознайомити здобувачів освіти з потенційно можливими сферами застосування їх професійних знань, вмінь і навичок, а також надання можливостей здобувачам освіти пройти різнопланову навчальну та виробничу практику для максимального ефективного формування їх професійних вмінь і навичок.

Таким чином, об'єкт вивчення, цілі навчання, інтегральна компетентність та програмні результати навчання, які зазначені у Стандарті вищої освіти та ОП Психологія, яка була розроблена та затверджена в університеті, не передбачають

фундаментальних теоретичних знань із соціології, тому поєднання в Єдиному фаховому вступному випробуванні психології та соціології вважаємо недоречним (соціологія практично не вивчається в університеті, навіть як дисципліна вільного вибору). Також є незрозумілим вибір питань розділу 2. Історія і теорія психології та соціології, в якому представлені розрізненні, окремі теорії (психодинамічний напрямок, гуманістичний), а, наприклад, гештальт-терапія, яка є зараз особливо важливою та функційно навантаженою взагалі відсутня. Не представлена в даному розділі вітчизняна психологія. Не зрозуміло, чим обумовлена така вибірковість? На нашу думку, цей розділ потрібно ґрунтовно доопрацювати, розширити його, охопивши всі класичні напрямки. Також, у представленій Програмі не наведені теми, які є фундаментальними в загальній психології (процеси – ВСІ, деякі властивості, наприклад, темперамент, характер та його акцентуації). На нашу думку представлена Програма є недостатньо опрацьованою в симетрії з основними компонентами Стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія. Необхідно істотно доопрацювати структуру та логіку представлених тем, актуалізувати питання вітчизняної та світової психологічної традиції, їх зв'язок із сучасними викликами психологічної науки.

Пропозиції Комар Т., доктора психологічних наук, професора, професора кафедри психології та педагогіки (Хмельницький національний університет)

Просимо врахувати наші перестороги щодо зменшення контингенту здобувачів на магістратуру у зв'язку із ймовірним введенням запропонованої програми.

Основна і єдина проблема: програма іспиту не відповідає спеціальності 053 Психологія, тому що до неї додано програму спеціальності 054 Соціологія. Можливо, цей підхід має на меті продемонструвати й продіагностувати можливості інформальної (самоосвіти) освіти випускників-бакалаврів, але постає питання: ЧОМУ із галузі 05 Соціальні та поведінкові науки враховано лише спеціальність 054, а ДЕ такі спеціальності, як 051 Економіка, 052 Політологія, 055 Міжнародні відносини...?

ПРОСИМО вилучити із даної програми соціологію.

І ще аргумент щодо недоцільності такого поєднання:

Вітчизняні виші, і в тому числі й наш Хмельницький національний університет, здійснюємо набір на основі результатів реалізації освітньо-професійних програм бакалаврів.

Стандарт підготовки бакалаврів введено у дію з 2019 року (Стандарт погоджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 28.03.2019 р. № 3.) Ось цитати із Стандарту, де, можливо, вбачається соціологічна складова, хоча маємо великий сумнів щодо цього:

Опис предметної області: Об'єкт вивчення: психічні явища, їх виникнення функціонування та розвиток; поведінка, діяльність, вчинки; взаємодія людей у малих і великих соціальних групах; психофізіологічні процеси та механізми, які

лежать в основі різних форм психічної активності.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Отже, наш заклад реалізує своє право на автономію ЗВО, тому не включав у навчальний план підготовки бакалаврів-психологів соціологію, а отже наші випускники змушені будуть шляхом репетиторства подолати прогалини з дисциплін соціологічного напрямку. Винятком можуть бути лише заклади, де, починаючи із витоків, спеціальність Психологія реалізовувалась на філософських факультетах.

На захист такого невиправданого підходу може бути лише те, що ми можемо внести нав'язані даною програмою зміни у свої ОПП і додати обов'язкові ОК з 01.09.2022, таким чином готуючи випускників до такої програми, але такі правила визначаються на початку реалізації процесу підготовки бакалаврів, а не після його завершення.

Ми успішно пройшли акредитацію ОПП бакалавра, проте готові врахувати дані тенденції.

Пропозиції представників магістерських програм «Клінічна психологія з основами когнітивно-поведінкової терапії», «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії», спеціальність 053 Психологія, (Український католицький університет).

З огляду на програмні результати, які має продемонструвати випускник бакалаврської програми «Психології», пропонуємо наступні коментарі, зміни та доповнення:

1. Предметний тест з психології та соціології містить переважну більшість тем, які є у сфері соціології та соціальної психології, що на нашу думку, є обмеженням для визначення компетентностей абітурієнта.

2. У розділі 1 «Основи психології та соціології», підрозділ «Основні категорії» додати пункт тем «Психічні процеси, стани та властивості особистості», питома вага 1%, рівень компетентності В.

3. У розділі 2 «Історія і теорія психології та соціології» зменшити питому вагу до 10% й об'єднати теми, зокрема теми підрозділу 2.1 за прикладом підрозділу 2.3.

4. У розділі 3 «Методи психології та соціології»:

1. Розширити тему експериментів із включенням типології дизайнів експериментального дослідження, окрім того це дозволить формулювати запитання у вигляді ситуативних задач рівня компетентностей D;
 2. Додати теми, які стосуються психодіагностичного інструментарію (тестові чи проєктивні методики), не обмежуючись лише анкетуванням та інтерв'юванням.
5. Розділ 4. «Прикладні аспекти психології та соціології»:
1. Розширити до 35-40% за рахунок розділів 2 і 5, або перерозподілу з інших тем;
 2. Додати підрозділ, який стосується психологічного благополуччя особистості та громад. Закласти у згаданий вище підрозділ теми, які висвітлюють питання психічного здоров'я та благополуччя особи та громади, аспекти патопсихології та нейрофізіології, психології здоров'я, базові аспекти психологічної допомоги і просвітницької (психопрофілактичної) діяльності;
 3. Додати підрозділ чи окремі теми, які стосуються організації та проведення психологічних та соціологічних досліджень як прикладної діяльності, включаючи питання етики досліджень та їх суспільний вплив.
6. Розділ 5. «Психологічні та соціологічні виміри суспільства»:
1. Зменшити питому вагу до 15%;
 2. Переглянути наповненість тем, щоб вирівняти питому вагу питань, які стосуються психології та соціології (у запропонованому варіанті відчувається перенасичення питаннями соціології).

Пропозиції Михайльової К., д-ки соціол. наук, професорки, проректорки з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, членкині Правління Соціологічної асоціації України; Зверко Т., канд. соціол. наук, доц., деканки, голови ради факультету «Соціальний менеджмент (Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»)

Стандартом вищої освіти України другого рівня за спеціальністю 054 «Соціологія», затвердженим 05.01.2021 р. (наказ Міністерства освіти та науки №14), визначено вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами відповідної спеціальності, та їх результатів навчання на другому рівні освіти. У відповідності зі стандартом: «Для здобуття освітнього рівня магістр за освітніми програмами спеціальності 054 «Соціологія» можуть вступати особи, що здобули освітній рівень бакалавр. Програма фахових вступних випробувань для осіб, що здобули попередній рівень вищої освіти за іншими спеціальностями, повинна передбачати перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 054 «Соціологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти».

Відповідно до стандарту вищої освіти зі спеціальності 054 «Соціологія»

для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який затверджено 04.03.2020 р. (наказ Міністерства освіти та науки №371), при вступі на магістерській рівень має бути перевірено рівень володіння наступними компетентностями:

«Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності: ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. ЗК02. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК03. Здатність працювати в команді. ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності СК01. Здатність оперувати базовим категоріальнопонятійним апаратом соціології. СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій. СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому. СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів. СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації. СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога».

Відповідно до стандарту, нормативний зміст підготовки виражений у наступних результатах навчання:

«РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності. РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми. РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі. РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті

професійних задач. РН05. Вільно спілкуватися державною та іноземною / іноземними мовами усно і письмово з професійних питань. РН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач. РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації. РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури. РН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження. РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів. РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців. РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога».

Виходячи з вимог стандартів підготовки магістрів та бакалаврів за спеціальністю 054 «Соціологія», вимушені констатувати, що програма предметного тесту з психології та соціології єдиного фахового вступного випробування для вступу на здобуття другого рівня вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» не відповідає вимогам зазначених стандартів, значно розширюючи перелік компетентностей, що планується перевіряти при вступі на навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти, що є прямим порушенням прав вступників щодо використання стандартів вищої освіти, затверджених Міністерством освіти та науки України.

Цей факт, який може стати юридичним приводом для оскарження результатів тестування вступників та негативно вплинути на імідж Міністерства освіти та науки України (протиріччя та невідповідність власних нормативних документів), а також в цілому загальноукраїнської системи вищої освіти при її розгляді як місця для отримання вищої освіти іноземними громадянами.

Враховуючи це, пропонуємо внести наступні зміни у програму предметного тесту з психології та соціології єдиного фахового вступного випробування для вступу на здобуття другого рівня вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» (дивись додаток). Зокрема, виключити занадто деталізовані питання, що відносяться до компетентностей іншої спеціальності – 053 «Психологія» (позначено червоним).

Скоротити блок питань, пов'язаних з різними аспектами життєдіяльності особистості, враховуючи, що об'єктами вивчення (за стандартом МОНУ) на першому рівні вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» є: «закономірності функціонування та трансформації соціальних груп, спільнот і суспільств у їхньому системному взаємозв'язку», а не особистість (позначено червоним).

Поряд з цим, у програмі не враховано необхідність перевірити певні компетентності, які є важливими для перевірки компетентностей, закладених у стандарт вищої освіти зі спеціальності 054 «Соціологія». Зокрема пропонуємо додати питання, що стосуються різних аспектів дослідження, розуміння, збору інформації тощо відносно таких соціальних інститутів, як політика, економіка, освіта; питання щодо загальної специфіки соціологічних теорій середнього рівня, соціальних норм, громадської думки (позначено зеленим).

Пропонуємо також певні стилістичні правки до формулювань (позначено жовтим та додатково зведено у таблицю) (див. додаток).

Вважаємо, що внесення позначених змін до програми предметного тесту з психології та соціології єдиного фахового вступного випробування для вступу на здобуття другого рівня вищої освіти за спеціальністю 054 «Соціологія» позитивно відіб'ється на іміджі вищої освіти України, Міністерства освіти та науки України як органу, який проводить чітку виважену та аргументовану політику з забезпечення якості вищої освіти.

Запропоновані правки:

п.1.1. Викласти у редакції Соціологія у структурі сучасних наук про суспільство»;

п.1.1.1. – вилучити;

В п. 1.1.3. слово «громадянські» замінити на світоглядні;

п.1.1.4. – вилучити;

п. 1.1.6. Замінити на: «Особливості спеціальних соціологічних теорій (наявність власного об'єкта та методів дослідження»);

п.1.2.1. Замінити на: «Поняття соціальної норми»;

п. 1.2.2. Співвідношення понять «соціальне» і «суспільне». – замінити на: «суспільство», «соціальне», «соціум»;

п. 1.2.4. – вилучити;

п. 1.2.6. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. – замінити на «життєві стратегії»;

п.1.2.7. – вилучити «Самоактуалізація та»;

п.2.1. – вилучити «та психологічна»;

п.2.1.1. – вилучити «Проблема здорового глузду. Систематизація людської моралі»;

п.2.2.1. – вилучити «Теорема Томаса»;

п. 2.2.2. – вилучити «Вчення про сексуальність: лібідо, сублімація, витіснення»;

п. 2.2.3. – вилучити;

п.2.2.6. – вилучити «як примусові сили індивідуальної поведінки»;

п. 2.2.7. – вилучити «Почуття як глибинна основа людських дій»;

п.2.3.1. – вилучити «Генетична психологія Ж. Піаже»;

п. 3.1.1. Замінити на: «Соціологічні дослідження: сутність та різновиди (теоретичні та емпіричні; фундаментальні та прикладні; розвідувальні, описові та аналітичні; польові та лабораторні»;

п. 3.1.2. Додати наступні типології гіпотез: «первинні, вторинні; гіпотези-основання, гіпотези-наслідки; описові, аналітичні»;

п. 3.1.4. – вилучити «Типи валідності (змістовна, критеріальна, конструктна), валідація»;

п.3.2.2. «види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний), планування, внутрішня і зовнішня валідність» замінити на «сутність та етапи»;

п.3.2.3. «фокус-групові, глибинні, неформалізовані» замінити на: «стандартизовані, глибинні, фокусовані, нестандартні»; вилучити –

«історія життя, біографія, усна історія»;

Додати п.3.2.7. Додати: «Розбіжності між якісними та кількісними дослідженнями»;

п.3.3.1. – вилучити «(за С. Стівенсом)».

п.4.1. Викласти у редакції: «Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних процесів»;

п.4.1.1. додати «Соціалізація і соціальний контроль як механізми інтеграції індивіда до соціальної системи. (з пп.2.3.2)»;

п. 4.1.2. – вилучити «Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки: поведінка, що не є схвалюваною іншими, що осуджується іншими, морально негативні прояви і вчинки, делінквентна поведінка, злочинна поведінка, деструктивна поведінка».

п.4.1.4. – вилучити «Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність», «Кризи гендерної ідентичності», «Сексизм. Фемінізм»;

п.4.2. «Особистість» Замінити на: «Соціальні суб'єкти у...»;

п.4.2.1. Замінити на: «Громадська думка: сутність та канали формування»;

п.4.2.2. – вилучити «Спілкування як соціально-психологічний феномен. Спілкування як обмін інформацією (комунікативна сторона спілкування). ... Спілкування як сприймання, розуміння та оцінка партнерів спілкування (перцептивна сторона спілкування). Механізми міжособистісного сприймання: ідентифікація, соціальна рефлексія, стереотипізація. Каузальна атрибуція. Аттитюд як соціальна установка. Спілкування як взаємодія (інтерактивна сторона спілкування)»; додати: «Комунікація як соціальний процес. Структура комунікації»;

п.4.2.3. – вилучити «Медіація як форма врегулювання конфлікту»;

п.4.2.5. – вилучити «матеріальне неблагополуччя»;

п.5.1.2. – вилучити «Натовп як велика стихійна група. Основні характеристики та типологія натовпу, соціально-психологічні особливості окремих його різновидів», «Форми існування етносів та основні етнічні процеси»;

п.5.1.3. – вилучити «Утворення малої групи»;

п.5.2.2. – додати: «функції політики як соціального інституту; функції економіки як соціального інституту; функції освіти як соціального інституту»;

5. Інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення:

Під час доопрацювання проекту програми ЄФВВ зауваження та пропозиції, отримані під час громадського обговорення, враховано частково, а саме робоча група вирішила:

П.1.1.3. Викласти у такій редакції: «Функції соціології: теоретико-пізнавальні, практично-політичні».

П. 1.2.6. Викласти у такій редакції «Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві стратегії».

П.2.1.1. Вилучити – «Проблема здорового глузду. Систематизація людської моралі».

П.2.2.1. Вилучити – «Теорема Томаса».

П.2.2.6. Викласти у такій редакції «Еміль Дюркгайм про суспільні норми і цінності. Поняття аномії. Проблема розрізнення нормальних і патологічних явищ. Типи самогубств».

П.2.2.7. Вилучити – «Почуття як глибинна основа людських дій».

П.3.1.1. Викласти у такій редакції: «Наукові дослідження: різновиди (теоретичні та емпіричні; фундаментальні та прикладні; розвідувальні, описові та аналітичні; польові та лабораторні), проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет»

П.3.2.3. Внести технічні правки і викласти у такій редакції: «Методи опитування: анкетування, інтерв'ювання. Анкетування (поштові, пресові, онлайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та різних питань. Формулювання питань і відповідей в анкеті). Інтерв'ювання (фокус-групові, глибинні, неформалізовані: історія життя, біографія, усна історія)».

П.3.3.2. Питома вага – 3%.

П.3.3.4. Вилучити – «факторний, кластерний аналіз». Питома вага – 1%.

П.4.2.3. Вилучити – «Медіація як форма врегулювання конфлікту».

П.5.1.3. Вилучити – «Утворення малої групи».